

TÜRKİYE'DE VE DÜNYADA AKILCI İLAÇ KULLANIMI

Aysun YILMAZTÜRK*

Özet:

İçinde yaşadığımız yüzyılda ilaç kullanımı sağlık hizmetleri sunumunun en önemli parçasıdır. Tıbbi tedavi yöntemlerindeki gelişmeler ve yeni hastalıkların ortaya çıkması ilaç tüketiminde artışa neden olmuştur. Eskiden tedavisi mümkün olmayan hastalıkların tedavi edilebilmesi, yeni ve daha güvenli ilaçların geliştirilmesi de ilaç tüketiminde artışı getirmiştir. Gereksiz tüketimdeki artış, hastalara çeşitli zararlar verme riskini artırmaktadır. Ayrıca yüksek ilaç harcamaları sosyal güvenlik kurumlarına ağır yük getirmektedir. İlacın hasta üzerindeki psiko-sosyal etkisi ve devlet bütçesinde oluşan ekonomik yük nedeniyle akılcı (rasyonel) ilaç kullanımı ortaya çıkmıştır.

İlaç harcamaları ülkelere göre değişiklik gösterse de, sağlık harcamalarının önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu nedenle son yıllarda devletler çeşitli önlemler almaktadır. Hem Türkiye'de hem dünyada tasarruf girişimleri gözlenmekte, sağlık sigortası kurumları ve eczaneler yoluyla maliyeti düşürmeye yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Bu uygulamalardan en önemlisi akılcı ilaç kullanımının yaygınlaştırılmasıdır.

Anahtar Kelimeler: İlaç tüketimi, Sağlık Harcamaları, Türkiye-Dünya, Akılcı İlaç Kullanımı

JEL Kodu: I15

IN TURKEY AND THE WORLD RATIONAL DRUG USE

Abstract:

Drug use health care services in which we live in the most important part of presentation. Pioneering new developments in medical treatment and a combination of diseases cause an increase in drug consumption. It is possible that used to take up to non-treatment diseases treatment, in order to obtain new and more secure drugs in development of drug consumption has increased. Increase in unnecessary consumption, which increases risk of patients to various damages. In addition high drug spending social security institutions brings heavy load. psycho-social impact of medication on the patient and the state budget due to load of economic rational drug use (rationalized) have been introduced.

Drug expenditures depending on the country, although a significant portion of health care spending. This is why in recent years states of various measures. And Turkey, and attempts to save world watch, health insurance institutions, and through pharmacies cost studies are being carried out to reduce. Most of all these applications addressing social needs rational use of drugs.

Key Words: Drug Consumption, Health Expenditures, Turkey-World, Rational Drug Use

JEL Code: I15

* Öğretim Görevlisi, Balıkesir Üniversitesi Sındırgı Meslek Yüksekokulu, aysunyilmazturk@hotmail.com

1. Giriş

İçinde yaşadığımız yüzyılda ilaç kullanımı, sağlık hizmetleri sunumunun vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Tıbbi tedavi yöntemlerindeki gelişmeler ve ilaç devrimi sayesinde geniş halk kitlelerinin sağlık hizmetlerinden yararlanması, ilaçlara olan talebi ve dolayısıyla ilaç tüketimini hızla arttırmıştır. Ayrıca çevre kirliliği, sigara, alkol, sağlığa zararlı gıda maddesi tüketiminin artması ve stres gibi birçok olumsuz faktör, yeni hastalıkların ortaya çıkmasını kolaylaştırmış, bu durum da tüketim artışını tetiklemiştir.(Özata vd,2008:530)

Özellikle son 50 yıl içinde olmak üzere, eskiden tedavisi mümkün olmayan pek çok hastalığın tedavi edilebilir hale gelmesi, daha etkili ve güvenli olan yeni ilaç türlerinin geliştirilmesi, ilaç tüketiminde doğal bir artışı beraberinde getirmiştir. Bu durum ilacın akılcı ve doğru seçiminin önemini artırmış ve akılcı ilaç kullanımı kavramı ortaya çıkmıştır.

Akılcı ilaç kullanımı; doğru tedavi yöntemi seçildikten sonra kullanılan ilacın, hastanın bireysel ihtiyacına uygun dozda, yeterli süre içinde ve en düşük maliyetle verilmesidir. Bu tanım DSÖ'nün 1985 yılında Nairobi'de yaptığı toplantıda "kişilerin klinik bulgularına ve bireysel özelliklerine göre uygun ilacı, uygun süre ve dozda, en düşük fiyata ve kolayca sağlayabilmeleri"(WHO,2001) olarak tanımlanmıştır. Böylece hastaya uygulanan tedavinin başarısı için doğru teşhis yanında doğru tedavi ve uygun dozda ilaç kullanımı gerektiği görülmektedir. Bir başka deyişle, akılcı ilaç kullanımı süreci, öncelikle hastanın probleminin dikkatlice tanımlanmasını, etkinliği kanıtlanmış ve güvenilir bir tedavinin seçilmesini, bu seçime uygun ilaçların kullanımının ardından sonuçların izlenmesi ve değerlendirilmesini kapsamaktadır. Tüm bu süreçte, ilaç dışı tedavi seçeneklerinin dikkate alınması, ilaçların etkinliği, uygunluğu, güvenilirliği ve hem hasta hem toplum için düşük maliyetli olmasının yanı sıra, hastanın doğru bilgilendirilmesi ve katılımının sağlanması esastır.

2. Türkiye'de ve Dünya'da Akılcı İlaç Kullanımı

Akılcı ilaç kullanımı kavramından; deney ve gözleme dayalı bilgi birikimi ile oluşturulmuş bir deneyimlilik durumu ve bunun, tıbbi tanı ve tedavi edici hekimlik süreçlerinde verimli ve etkili kullanımı anlaşılmaktadır.(Abacıoğlu,2005:251) Akılcı olmayan ilaç kullanımı denildiğinde ise, ihtiyaç yokken ilaç kullanımı, yanlış ilaç ve tedavi seçimi, etkisi şüpheli ilaçların kullanımı, ulaşılabilir, güvenli ve etkili ilaç sağlanmasında yetersizlik, doğru ilacı yanlış doz, süre ve formda kullanma konuları akla gelmektedir.(Özata,2008:531)

Akılcı olmayan ilaç kullanımı sonucunda, "etkin ve güvenilir olmayan tedaviler; hastalıkların tekrarlaması ya da uzaması, ilaçların hastalara çeşitli zararlar verme riskinin artması, hastaların ilaç bağımlısı olması gibi psiko-sosyal etkilerinin" (WHO,2002) yanı sıra yüksek ilaç harcamalarının sosyal güvenlik kurumlarına getirdiği ağır yük, konunun ekonomik boyutunu oluşturmakta, bu durum devleti çeşitli önlemler almaya yönlendirmektedir.

İlaçların akılcı olmayan kullanımı hem gelişmiş, hem de gelişmekte olan ülkelerde ciddi tıbbi ve ekonomik sorun oluşturmaktadır.(Laing,1990:101) İlacın ekonomik açıdan dikkat edilmesi gereken bir husus olması, hem ilacın kendisinin hem de hammaddelerinin çoğunun ithal yoluyla temin edilmesinden kaynaklanmaktadır. Nitekim "akılcı ilaç kullanımının teşvik edilmesi konusunda Dünya Sağlık Örgütü önderliğinde çalışmalar

yürütülmektedir.”(WHO 1987) Birçok ülkede, Dünya Sağlık Örgütü’nün önderliğinde, “Akılcı İlaç Kullanımı Programı” başlatılmıştır. 1994 yılında Dünya Sağlık Örgütü tarafından “Guide to Good Prescribing” adı altında yayınlanan kaynak, Ocak 2000 tarihinde Türkiye’de de T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından “İyi Reçete Yazma Kılavuzu” adıyla Türkçeye çevrilmiştir. Kılavuz, genel akılcı farmakoterapi ilkeleri doğrultusunda akılcı ilaç kullanımını da kapsamaktadır.

Tablo 1: Akılcı Farmakoterapi Adımları

	Tedavi Basamağı	Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar
1. Adım	Hastanın sorununu tanımlama	Belirtiler değil hastalık tedavi edilmelidir, belirtiler bir ilacın yan etkisine ya da anksiyeteye bağlı olabilir
2. Adım	Tedavi hedeflerini belirleme	Tedavi ile neyi amaçlıyorsunuz?
3. Adım	Tedavinin hasta için uygun olup olmadığını sorgula	İlaç dışı tedavi seçenekleri gözden geçirilmelidir.
4. Adım	Tedaviye başla	Tedavinin etkinlik ve güvenliğini değerlendir.
5. Adım	Gerekli bilgi, uyarı ve talimatları ver	Hastanın tedaviye uyumunu artırması açısından önemlidir.
6. Adım	Tedaviyi izle	Tedavi gerektiğinde gecikmeden sonlandırılmalıdır.

Kaynak: Alper İskit, “Akılcı İlaç Kullanımı”, Hacettepe Üniversitesi Sted Dergisi, Cilt:15, Sayı:7, 2006.s.4

Dünya Sağlık Örgütü tahminlerine göre tüm ilaçların yarısından fazlası uygunsuz şekilde reçete edilmekte, dağıtılmakta ya da satılmaktadır.(Aydın vd,2012:57) Bu konuda dünyada ve Türkiye’de belli bir yol alınsa da ilaçların kullanım sorunları devam etmektedir. Örneğin; OECD ülkelerinde “sağlık giderleri içinde ilaca ayrılan pay, gereksiz yere giderek artmaktadır. 2000 yılında ilaç harcamaları toplam sağlık harcamalarının %25’ini oluştururken, günümüzde bu oran daha da artmıştır.”(Ulusoy ve Sumak,2011:310) Türkiye’de de “Sağlık Bakanlığı verileri dikkate alındığında, sağlık giderlerindeki ilaç harcamalarının oranının %60 ve bu oranın gelişmiş ülkelerinkinden 4 kat fazla olması, irrasyonel ilaç kullanımının mali boyutunu gözler önüne sermektedir.”(Şenol,2010:145)

Bu noktada “akılcı ilaç kullanımı, hükümetlerin, çeşitli ulusal ve uluslararası örgütlerin son zamanlarda en çok üzerinde durdukları konulardan biridir. Bununla ilgili olarak çeşitli ülkelerde birçok çalışma ve araştırma yapılmaktadır. Yanlış, gereksiz, etkisiz ve yüksek maliyetli ilaç kullanımı bütün dünyada, özellikle de gelişmekte olan ülkelerde sağlık sektörünün en temel sorunlarından birisidir.”(Akıcı vd,2011:104) Örneğin OECD ülkelerine bakıldığında, ilaç harcamasının toplam sağlık harcaması içindeki payı 2010 yılı itibarıyla “Norveç’te %7,3, Danimarka’da %7,4, Hollanda’da %9,5, Amerika’da %12,9, Almanya’da %14,8, Fransa’da %16,0, İtalya’da %17,2, Meksika’da %27,1, Yunanistan’da %24,8 ve Macaristan’da %33,6’dır. OECD ortalaması ise %16,3 civarındadır.”(OECD,2012) Türkiye’de de sosyal güvenlik kurumlarının yaptığı harcamaların en büyük kısmını ilaç harcamaları oluşturmaktadır. Sağlık harcamasından ilaç harcaması için ayrılan pay, 2007 yılında %46, 2008 yılında ise %42,2’dir. Türkiye, ilaç üretiminden çok ilaç tüketiminin olduğu, hane başına ortalama 4,3 kutu ilacın düştüğü bir ülkedir. Türkiye’de her yıl akılcı olmayan ilaç kullanımına bağlı olarak büyük miktarda ilaç israf edilmektedir. 2006 yılında Ankara Ticaret Odası (ATO) tarafından hazırlanan “İlaçta İsrar” konulu rapora göre,

ülkemizde eczanelerdeki ilaçların ortalama %7'si kullanım süresi dolduğu için çöpe atılmakta, evlerde ise ilaçların %60'ının kutusu dahi açılmadan kullanım tarihi sona ermektedir. Tüm bu çöpe giden ilacın maliyeti ise yaklaşık 500 milyon doları bulmaktadır.

Dünya ölçeğinde bakıldığında ise 2006 yılında tüm dünyada ilaç harcamalarına ayrılan kaynağın yaklaşık 850–900 milyar dolar olduğu; yine tüm dünyada ilaç harcamalarının toplam sağlık harcamaları içindeki payının ortalama %24,9 olduğu görülmektedir. Bu rakamlar akılcı olmayan ilaç kullanımının yarattığı ekonomik sorun boyutunu göstermektedir: Yüksek ilaç harcamaları sosyal güvenlik kurumlarına ağır bir yük getirmektedir.

Görüldüğü gibi ilaç harcamaları ülkelere göre değişiklik gösterse de, sağlık harcamalarının önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu anlamda son yıllarda kamu sektöründe tasarruf girişimleri gözlenmekte, devletler sağlık sigortası kurumları ve eczaneler yoluyla maliyeti düşürmeye yönelik çalışmalara yönelmektedirler. Bu önlemler arasında, “tedavi dozlarının süresinin kısaltılması, pahalı ve uzun süre kullanılan ilaçların kurum eczanelerinden verilmesi, katkı paylarının artırılması, fiyat ayarlamaları, referans ilaç kullanımı uygulaması, jenerik ilaç kullanımı ve rasyonel ilaç kullanımı gibi uygulamalar yer almaktadır. Bu uygulamalardan en önemlisi ise rasyonel ilaç kullanımının yaygınlaştırılmasıdır.”(Özata vd,2008:530)

Hastaya daha akılcı tedavi seçeneklerini sunmasının ötesinde, daha ucuz tedavi sağlamak gibi bir misyonu bulunan akılcı ilaç kullanımının yaygınlaştırılmasında, “ucuz ilaç ile ucuz tedaviyi birbirinden ayırmak gerekir: Sadece ilaçların ucuzluğu göz önüne alınarak planlanan bir tedavi, kullanılan ilacın tedavide olası başarısızlığı nedeniyle tedavinin tekrarlanmasına ve sonuçta, daha pahalı bir tedavi yapılmasına neden olabilir.”(Melli,2004:4) Buna karşın etkin ve güvenilir ilaçların kullanılması yoluyla “Ambalaj fiyatı” yerine “maliyet fiyatı”na dikkate almak, sağlık harcamalarında tasarruf sağlanması sonucunu doğuracaktır.

Akılcı ilaç kullanımında temel ilkeler, doğru endikasyon, doğru ilaç, doğru hasta, doğru bilgilendirme ve doğru takip olarak sıralanabilir. Akılcı ilaç kullanımı süreci ise, devletin, ilaç endüstrisinin, başta hekim ve eczacılar olmak üzere sağlık personelinin ve toplumun akılcı davranmasını gerektirmektedir. Böylece ilaç kullanımına karar veren hekim, ilacı uygun şartlarda sağlayan eczacı ve tedavi uygulanan hasta akılcı ilaç kullanımında sorumluluk taşıyan taraflardır.

Tanı süreci ve uygun ilaç seçimi hekimin sorumluluğunda olduğundan, ilacın akılcı kullanımında ilk elden sorumlu olan da hekimdir: “Hastasının durumunu inceleyip tanı koyduktan sonra mevcut ilaçlar arasında en uygununu seçecek ve buna göre reçete yazacak olan sorumlu kişi hekim olduğundan, hekimin yükümlülüğü ve davranışı akılcı ilaç kullanımının birincil önemdeki ögesini oluşturur.”(Yapıcı vd,2001:459) Ancak hekim, eczacı ve hasta üçgeninde ilk basamağı hekim oluştururken, ikinci önemli basamakta eczacı yer almaktadır. Çünkü “ilacın yasal olarak temin edileceği tek mesleki-kamusal alan eczanedir. Eczanede ilaçlar, endikasyon alanlarına göre farklı farmakolojik sınıflamalar içerisinde hastaya sunulur. Bu sunum, sağlık otoritesinin onayı ile oluşturulmuş, temelde iki tür ilaç kategorisine dayalı olarak yapılmaktadır. Bunlar, hekim reçetesine bağlı olan ya da reçetesiz verilebilen ilaçlardır. Her iki kategoriye ait ilacın/ilaçların hastaya sunumu ve hastanın bilgilendirilmesi eczacıya ait bir sorumluluktur. Eczacı bu sorumluluğu ile akılcı ilaç kullanımında önemli bir görev üstlenmektedir.”(Abacıoğlu,2005:4) Bu anlamda eczacının rolünün en belirginleştiği nokta, reçetenin doğru okunması ve ilaçların zamanında verilmesi / hazırlanmasıdır. Bu adımı, hastanın yazılı-sözlü biçimde eğitilmesini kapsayan doğru iletişimin kurulması izler.

Akılcı ilaç kullanımı sürecinde ilk elden sorumlu olan hekim ise de, hastanın davranış biçimi de tıbbi tedavi ve ilaç kullanımında önemli yer tutmaktadır. Bir tıbbi tedavinin başarılı

olması için ilaçların düzenli bir şekilde kullanılması esastır. Akılcı ilaç kullanımında, ilacın hasta tarafından düzenli bir şekilde kullanılması kadar ilacın israf edilmemesi de bir başka boyutu oluşturmaktadır. “Türkiye’de ilaç kullanımında büyük israf yapıldığı günlük gözlemlerimizde izlenmektedir. Bu konuda hekimlerin gereksiz ilaç kullanımını yönlendirmelerinin yanı sıra hastaların ilaçlara hekim dışı yollarla kolayca ulaşmaları ve hastaların ilaçlarını düzenli kullanmamaları da rol oynamaktadır.”(Gökalp ve Mollaoğlu, 2003:17) Nitekim Dünya Sağlık Örgütü’nün hazırladığı Doğru Reçeteleme Kılavuzu (Guide to Good Prescribing)’na göre tıbbi tedavinin başarısında önemli bir başka nokta ise alınmış olan ilaçların doğru ve düzenli olarak kullanılmalarıdır. Örneğin “hipertansiyon gibi sürekli tedavi gerektiren kronik bir hastalıkta hastaların ancak %30’u tedavilerinde ilaçlarını düzenli olarak kullandıklarını ifade etmişlerdir.”(Gökalp ve Mollaoğlu,2003:18) Bu durum ilaçların doğru olarak kullanılmadığı gerçeğini ortaya koymaktadır. İlaçların düzenli kullanılmaması durumu, evlerde ilaç birikimine ve dolayısıyla israfına neden olmaktadır. Örneğin Türkiye’de Sağlık Bakanlığı’nın 2006 yılında yapmış olduğu çalıştay sonrası yapılan açıklamada; Türkiye’de ilaç israfının büyük boyutlarda olduğu, ilacın sağlık harcamaları içinde büyük pay aldığı, sağlık sigorta sistemlerinin zaman zaman ilaç paralarını ödeyemeyecek durumlarda kaldığı, ilaçların reçete edilmesinde, kullanılmasında yaygın ve ciddi yanlışlıkların yapıldığı belirtilmiştir.(Sağlık Bakanlığı,2006)

Akılcı ilaç tedavisinde optimal koşulların gerçekleşmesinde hekim, eczacı ve hastanın taşıdığı sorumluluk yanında, ilaç endüstrisinin genel etkisi de karşımıza çıkmaktadır. Bu etki özellikle ilaç promosyonu ile ilgili hususlarda öne çıkar. “İlacın hekim, eczacı ve diğer sağlık elemanlarına tanıtımı adına yapılacak taraflı, yetersiz ve yanlış bilgilendirme, bunu aşırı ve yasal olmayan promosyonla destekleme ve uygulamaya ilişkin sağlık ekibinden kaynaklanabilecek uygun olmayan talepler akılcı ilaç kullanım politikaları bakımından başlıca engeller olarak sayılmalıdır.”(Abacıoğlu,2005:4)

Akılcı ilaç tedavisinde optimizasyonun sağlanmasındaki diğer etkenler ise şöyle sıralanabilir:

- Temel ilaç listelerinin ve standart tanı ve tedavi kriterlerinin olmaması,
- İlaç ve eczacılık uygulamalarına ilişkin mevzuat yetersizliği,
- İlaç ruhsatlandırması,
- İlaçların etkili ve sürekli denetimi gibi düzenleme mekanizmalarında aksaklıklar,
- İlaç fiyatlandırma sistemi ve denetimindeki yetersizlik.

Sonuç olarak, akılcı olmayan ilaç kullanımı dünyada ve yurdumuzda ciddi bir tıbbi ve ekonomik sorundur. Tüm sağlık personeli içinde hasta ile iletişimin son basamağını oluşturan eczacılar, ilacın akılcı kullanımı açısından özel bir öneme sahiptir. İlaç firmaları ise özellikle ilacın hekim, eczacı ve diğer sağlık personeline tanıtımında etik davranma konusunda sorumluluk üstlenmelidir.

“Hekim tarafından bilinçli bir şekilde reçete edilen, eczacı tarafından uygun bir şekilde takdim edilen ve hasta tarafından da doğru bir şekilde kullanılan ilaçlar, minimum yan etki ile maksimum faydayı sağlamanın yanında, kişinin ve toplumun ekonomisini de olumlu yönde etkileyecektir.”(Yapıcı vd,2001:459).

3. Sonuç ve Değerlendirme

Modern tıbbın esas hedefi sağlıklı insanların korunması olsa da, günümüzde sağlık hizmetlerinin çoğu hasta insanların ilaçlarla iyileştirilmesi şeklinde verilmektedir. Bu durum, ilaçların akılcı bir şekilde kullanımı sorununu beraberinde getirmekte, bu sorunun bir ayağını ilaçların doktorlarca yanlış seçilmesi, diğer ayağını ise hastalar tarafından doğru olarak

kullanılmaması oluşturmaktadır. Her iki durumda da uygunsuz ilaç kullanımı, hem insan sağlığında ve ekolojik dengede bozulmalara, problemin önümüzdeki nesillere taşınmasına neden olmakta, hem de ekonomik kayıplara neden olmaktadır.

Akılcı ilaç kullanımı, hastaya doğru tanının konmasını, güvenilir tedavi seçeneğinin seçilmesini, uygun bir reçete yazılmasını ve hastaya açık bilgi ve talimatların verilmesini takip eden bir süreci ifade etmektedir. Akılcı olmayan ilaç kullanımının yaygın örnekleri ise şu şekilde sıralanabilir:

- Hastalara gereksiz ilaç reçete edilmesi,
- Bir hasta için gereğinden fazla ilacın kullanılması (polifarmasi),
- Uygun olmayan antibiyotik kullanımı,
- Klinik kılavuzlara uygun olmayan ilaçların reçete edilmesi,
- Belirlenen ilaç tedavisine hastalar tarafından uyulmaması,
- Hastaların kendilerini reçete ile satılan ilaçlarla tedavi etme çabaları.

Akılcı ilaç kullanımında amaç, yanlış ilaç kullanımından kaynaklanan ekonomik yükün azaltılması ve hastalar üzerinde oluşabilecek biyolojik, fizyolojik ya da psikolojik zararların önlenilmesidir. Birçok hastaya uygun olmayan ilaçların reçete edilmesi, hem daha pahalı ilaç kullanımını yaratmakta, hem tedavilerin etkinliğinin azalmasına yol açmakta hem de çeşitli ilaç etkileşimlerinin oluşması gibi hastaların ilaçların zararlı etkilerine maruz kalmalarına neden olmaktadır.

İlaç tüketimini artıran en önemli faktör ilacın çeşitli nedenlerle israf edilmesidir: Doktorların teşhislerindeki yanlışlık, ilaç firmalarının pazarlama stratejilerindeki hatalı uygulamalar, etik olmayan ilişkiler, yapılan reklamların gereksiz kullanıma yol açması, ilaçların hastalar tarafından reçetesiz, bilinçsiz tüketilmesi ya da bitinceye kadar kullanılmaması gibi faktörler ilaç israfındaki en önemli belirleyicilerdir. Dolayısıyla akılcı ilaç kullanımının gerçekleşmesi, insanların, örgün ve yaygın olanaklar kullanılarak bilinçlendirilmeleri yanı sıra yasal önlemlerin alınması ve düzenlemelerin yapılmasına da bağlıdır. Devletçe belirlenen ilaç politikaları, akılcı kullanımı sağlama yönünde şekillendirilmelidir.

Sonuç olarak pek çok ülkede ilaç maliyetleri toplam sağlık bütçesinin büyük kısmını oluşturduğundan ve farmasötik ürünlerin dünya pazarındaki artışı, ilaç tüketimi ve ilaç harcamalarındaki artışı da beraberinde getirdiğinden, “ilaç tedavisinin etkili, güvenli ve ekonomik biçimde uygulanmasına olanak tanıyan planlama, yürütme ve izleme süreci” olarak tanımlanan akılcı ilaç kullanımının önemi giderek artmaktadır. “İlaç yönetimi ve akılcı ilaç kullanımı ulusal ilaç politikası çerçevesinde ele alınmalıdır. Hükümetler, her şeyden önce, tüm nüfusun gereksinimlerini karşılayacak yeterli ve temel bir sağlık sisteminin varlığını sağlamak ve buna bağlı olarak belirli bir ulusal sağlık ve ilaç politikası oluşturmak zorundadır.”(Acar ve Yeğenoğlu,2005:207) Ancak bu süreç devletin olduğu kadar, ilaç endüstrisinin, başta hekim ve eczacılar olmak üzere sağlık personelinin ve toplumun akılcı davranmasını gerektirmektedir.

Kaynakça

- Özata, Musa: Aslan, Şebnem ve Mete Mustafa (2008), “**Rasyonel İlaç Kullanımının Hasta Güvenliğine Etkileri: Hekimlerin Rasyonel İlaç Kullanımına Etki Eden Faktörlerin Belirlenmesi**”, II. International Patient Safety Congress, s.530
- WHO (2001), “**How to Develop and Implement a National Drug Policy**”, Geneva, <http://apps.who.int/medicinedocs/pdf/s2283e/s2283e.pdf> (10.05.2013)
- Abacıoğlu, Nurettin (2005), “**Akılcı İlaç Kullanımı**” Üniversite ve Toplum Dergisi, Aralık 2005, Cilt 5, Sayı 4, s. 251
- WHO (2002), “**Promoting Rational Use of Medicines: Core Components**”, <http://apps.who.int/medicinedocs/pdf/s2283e/s2283e.pdf> (08.12.2012)
- Laing, R.O. (1990), “**Rational Drug Use: An Unsolved Problem**”, Tropical Doctor 1990, 20: 101–103
- WHO (1987), “**Rational Use of Drugs**” World Health Organization Report of the Conference of Experts, Nairobi,
- Aydın, Burç ve Gelal Ayşe (2012) “**Akılcı İlaç Kullanımı: Yaygınlaştırılması ve Tıp Eğitiminin Rolü**” DEÜ Tıp Fakültesi Dergisi, Cilt 26, s.57
- Ulusoy Hasan Basri ve Sumak Tuncay (2011) “**Kayseri’de Pratisyen Hekimlere Verilen Groningen Modeli Akılcı İlaç Kullanımı Eğitiminin Değerlendirilmesi**”, Erciyes Tıp Dergisi, 33(4), s.310
- Şenol Mustafa (2010) “**Koruyucu Hekimlik Açısından Dermatolojide Akılcı İlaç Kullanımı**”, Türkiye Klinikleri J Dermatol-Special Topics, s.145
- OECD (2012) “**OECD Health Data 2012**”, <http://www.oecd.org/health/health-systems/oecdhealthdata2012.htm> (20.04.2013)
- Melli M.(2004) “**Akılcı Antibiyotik Kullanımı**”, T Klin J MedScience, Farmakoloji Özel Dergisi, 2(2),
- Yapıcı Gülçin: Balıkcı Sezen ve Uğur Özge,(2001) “**Birinci Basamak Sağlık Kuruluşuna Başvuranların İlaç Kullanımı Konusundaki Tutum ve Davranışları**”, Dicle Tıp Dergisi, 38(4), s.459
- Gökalp Osman ve Mollaoğlu Hakan (2003) “**Uygunsuz İlaç Kullanımı**”, Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 10 (2), s.17
- T.C. Sağlık Bakanlığı Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığı Hıfzıssıhha Mektebi Müdürlüğü Sonuç Raporu, **Akılcı İlaç Kullanımı Çalıştayı**, 22–23 Aralık 2006
- Acar Aylın ve Yeğenoğlu Selen (2005), “**Akılcı İlaç Kullanımı Penceresinden Farmoekonomi ve Hastane Formüllerleri**”, Ankara Eczacılık Fakültesi Dergisi, s.207

Extended Abstract

Drug use health care services in which we live in the most important part of presentation. Pioneering new developments in medical treatment and a combination of diseases cause an increase in drug consumption. It is possible that used to take up to non-treatment diseases treatment, in order to obtain new and more secure drugs in development of drug consumption has increased. Increase in unnecessary consumption, which increases risk of patients to various damages. In addition high drug spending social security institutions brings heavy load. psycho-social impact of medication on the patient and the state budget due to load of economic rational drug use (rationalized) have been introduced.

Drug expenditures depending on the country, although a significant portion of health care spending. This is why in recent years states of various measures. And Turkey, and attempts to save world watch, health insurance institutions, and through pharmacies cost studies are being carried out to reduce. Most of all these applications addressing social needs rational use of drugs.

Rational use of drug refers to the process of correct diagnosis, reliable treatment options, writing appropriate prescription and giving clear information and instruction to the patient.

The purpose of use of rational drug is to prevent reducing economic cost because of improper use of drugs and also to prevent biological, physical and psychological harms on patient. Many drugs which are not appropriate for the patient is creating the use of more expensive drugs and leads to the decrease in the effectiveness of treatment as well as using variety of drugs may cause patients to become exposed to the harmful effects of the drugs.

The most important factor in increasing the consumption of drugs is waste of drugs for several reasons: Misdiagnosis, faulty practices in marketing strategies of pharmaceutical companies, unethical relations, the advertisements lead to unnecessary use of drugs, and also unnecessary use of drugs by patients without a prescription, unconscious factors such as the consumption of drugs are the most important determinants for extravagance of drugs. Therefore, the realization of the rational use of drugs depend on the conscious use of drugs by people as well as undertaking legal measures and regulations. The drug policies of state should be composed to ensure the rational use.

As a result, drug management and rational use of drugs should be considered within the framework of the national drug policy. Governments should establish an adequate health care system to meet the needs of the entire population. This national health care system and drug policy must be specific. However, this process requires rational behaviour not only for the state, but also the pharmaceutical industry, health care professionals including doctors and pharmacists and society.